Криза в Україні

Рекомендації щодо вимог запиту даних в сенсі § 72a Соціального кодексу SGB VIII

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АРКУШ / Пам`ятка для установ і закладів соціального забезпечення дітей і молоді, які хочуть задіяти спеціалістів та помічників з України

Автори: Бритта Шульке, Зілке Кнабеншу
Інформація станом на 3.05.2022

Ми цінуємо доброзичливість і компетентність у сфері послуг із догляду й освіти для дітей та молоді з числа біженців!

Криза в Україні вплинула й на федеральну землю Північна Рейн-Вестфалія. Соціальне забезпечення дітей та молоді зазнало різноманітного негативного впливу в своїх робочих відносинах — у міжнародному молодіжному обміні та співпраці в галузі молодіжної політики з українськими партнерами, в освітній роботі з дітьми та молоддю та їхніми питаннями та проблемами, пов'язаними з війною та переміщенням, у роботі з політичної освіти й у зусиллях щодо просування міжнародного взаєморозуміння та демократії в Європі. Ці негативні впливи зустрічаються з надзвичайним станом, який уже існує в деяких освітніх закладах, як-от дитячі садочки, центри дитячої та молодіжної роботи, молодіжні об'єднання, школи, навчальні заклади повного дня тощо, які змушені боротися з нестачею кадрових ресурсів: окрім численних відлучок через хворобу, в установах уже не перший рік відчувається нестача кваліфікованих працівників. Тому вітається спрощене залучення та компетентна допомога працівників з числа біженців в прийомі та підтримці дітей та молоді у формальних та неформальних навчальних закладах! Нині перші українці, які нещодавно прибули до Німеччини, виявляють ініціативу щодо догляду за дітьми та молоддю з числа біженців і їхньої підтримки — і не лише для своїх власних дітей. Це важлива підтримка в багатьох місцях.

З погляду на захист дітей та молоді, ми хочемо зробити свій внесок у те, щоб підтримка, яка надається українцями та яка необхідна в багатьох місцях, була якомога професійнішою та безпечнішою, особливо для дітей та молоді з числа переміщених осіб.

Незважаючи на необхідність поспішати, необхідно підвищувати поінформованість щодо необхідності поводитися з повагою один з одним і пропонувати персоналу та волонтерам хоча б **мінімальні стандарти**, що гарантують благополуччя неповнолітніх, захищають їхні права та критично оцінюють владні відносини, оскільки потреба в допомозі створює залежність, яку можна використати. **Особисті відносини** є передумовою не лише для розвитку та формування виховного процесу, а й створюють

можливість отримати владу над іншими людьми. Так існує **потенційна небезпека** використання довіри з метою зробити дітей та підлітків покірними власним бажанням і схильностям (див. Візнера в Соціальному кодексі SGB VIII, § 72a, RN 4, 6-те видання, Мюнхен 2022 рік).

Захист дітей та молоді прагне забезпечити благополуччя дітей та їхні права, щоб запобігти зловживанню владою, нападу та насильству!

Цей інформаційний аркуш не є нормативним актом у сенсі правового регулювання. Робоча група захисту дітей та молоді федеральної землі Північна Рейн-Вестфалія (Arbeitsgemeinschaft Kinder- und Jugendschutz e.V. / AJS NRW), як незалежна організація забезпечення захисту прав дітей та молоді, скоріше хоче запропонувати допомогу, щоб адекватно та прагматично підтримати професійну та доброчинну діяльність біженців у захисті дітей та молоді, створити педагогічні умови та підвищити поінформованість учасників і учасниць.

У державних навчальних закладах й установах соціального забезпечення дітей та молоді відповідно до Федерального закону про захист дітей, Закону щодо підтримки дітей та молоді та Закону землі Північна Рейн-Вестфалія про захист дітей були встановлені різні стандарти для забезпечення захисту дітей та молоді, а також їхніх прав: фахівці, помічники та волонтери в дитячих садках, школах або установах соціального захисту молоді мають надавати **розширені довідки про несудимість** для захисту благополуччя дітей та підписати **заяву про самообов'язки**, які сприяють підвищенню поінформованості персоналу та є частиною концепцій захисту, які мають ще більш комплексно забезпечити процеси запобігання насильству та сексуальному насильству.

1. Наскільки взагалі можливе працевлаштування біженців з України?

За наявності тимчасового захисту біженці з України отримують базовий дозвіл на професійну діяльність у країнах Європейського Союзу. Вони можуть бути самозайнятими, чи вкласти трудовий договір з роботодавцем (несамостійна трудова діяльність). Тим, хто хоче бути найманим працівником, необхідний дозвіл на роботу від муніципальної служби в справах іноземців, який зазвичай видається після отримання посвідки на проживання відповідно до § 24 Закону про проживання.

Особи, в яких ще немає посвідки на проживання, але мають право на її отримання відповідно до § 24 Закону про проживання, можуть отримати тимчасове свідоцтво на легальне перебування в країні відповідно до § 81 абз. 5 за наявності конкретної пропозиції щодо роботи. Відповідно до цього працевлаштування може бути дозволене. Ось що Федеральне міністерство внутрішніх справ Німеччини пише щодо цього від 5 березня 2022 року: „З погляду Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини, припустимо, що працевлаштування відбувається вже після видачі тимчасового свідоцтва на легальне перебування в країні тощо, але ще до отримання посвідки на проживання“.

Важливим питанням під час пошуку роботи буде питання визнання професійної освіти та шкільних атестатів. За посиланням www.ana-bin.de можна знайти важливу інформацію та підтримку, а також на сайті https://www.anerken-nung-in-deutschland.de/html/de/index.php.

Джерело: IDA e. V. щодо можливостей працевлаштування для біженців з України: https://www.idaev.de/themen/flucht-asyl/ukraine

---

2. Розширена довідка про несудимість як вимога для прийому на роботу до установ соціального забезпечення дітей та молоді

Відповідно до § 72a абз. 3 Соціального кодексу SGB VIII особи, які працюють у сфері соціального забезпечення дітей та молоді, які мають більш ніж поодинокий контакт з дітьми та молоддю, мають надати так звану розширену довідку про несудимість відповідно до § 30a Закону про Федеральний центральний реєстр (BZRG), що є частиною концепції захисту в рамках допомоги дітям та молоді (необхідна умова: реєстрація, посвідчення особи чи посвідка на проживання). Відповідно до § 72a абз. 1 громадські установи соціального забезпечення молоді не мають права приймати на роботу осіб, які не надали цю довідку про несудимість. Вважається, що це положення має стримуючий ефект; воно переважно поширюється на всіх осіб, які мають працювати у сфері соціального забезпечення дітей та молоді — незалежно від громадянства.

З 27 квітня 2012 року громадянам інших держав-членів ЄС, які проживають у Німеччині, може бути видана так звана європейська довідка про несудимість. За певних обставин, у міжнародному контексті, може також розглядатися питання щодо надання довідки, яка відповідає довідці про несудимість (так званої довідки про професійну благонадійність).

Розширена довідка про несудимість відповідно до § 72a абз. 3 Соціального кодексу SGB VIII

Зокрема, йдеться про перевірку відповідних кримінальних злочинів, які тягнуть за собою заборону працевлаштування. Відповідно до розділу § 72a абз. 1 тощо, до них відносяться:

- злочини проти громадянського стану особистості, шлюбу та сім’ї;
- порушення обов’язку дбати та виховувати, § 171 Кримінального кодексу (StGB);
- злочини проти сексуального самовизначення § 174–181a, 182–184f Кримінального кодексу (StGB), сексуальне насильство, сексуальний примус, зґвалтування, пропаганда сексуальних дій неповнолітніх, дитяча та підліткова порнографія, порнографія, проституція;
- злочини проти фізичної недоторканності, § 225 Кримінального кодексу (StGB);
- жорстоке поводження з підопічними;
- злочини проти особистої свободи § 232–233a, 234, 235–236 Кримінального кодексу (StGB) — торгівля людьми, викрадення людей, торгівля дітьми.

3. Не треба розглядати обов'язок надавати інформацію як непереборну перешкоду: особисті дані як альтернатива

Щоб обов'язок надавати документи відповідно до § 72a Соціального кодексу SGB VIII не став непереборною бюрократичною перешкодою, до цієї вимоги треба підходити прагматично, особливо коли йдеться про осіб із країн, які не входять до ЄС і які хотіли б відігравати значну роль у контексті служб соціального забезпечення дітей та молоді, оскільки порівняні судимості зберігаються не в усіх країнах світу. До того ж відповідні вироки, винесені за межами території ЄС, часто важко отримати чи запитати, наприклад, у разі біженців, які є противниками режиму, вони можуть бути політично мотивовані чи перебувати під впливом, тому подання таких документів не може мати відповідного значення (див. Візнера в Соціальному кодексі SGB VIII, § 72a, RN 23, 6-те видання, Мюнхен 2022 рік).

Якщо особиста придатність іноземних працівників не може бути визначена за допомогою подання, що відповідає довідці про несудимість, оскільки мета захисту, намічена законодавцем, не може бути досягнута за допомогою подання (об'єктивна неможливість), тому є розумним зробити інші способи з'ясування придатності цих осіб й адекватного інформування їх щодо місцевого розуміння захисту дітей та молоді. У разі догляду родичів за неповнолітніми біженцями без супроводу, Німецький інститут благополуччя молоді та сімейного права у зв'язку з кризою біженців 2015/2016 рр. виступав за те, щоб придатність опікунів обговорювалася в окремих дискусіях із неповнолітніми біженцями, прийомною сім'єю та, якщо можливо, також в окремих бесідах з окремими опікунами (наприклад, тіткою/дядьком) (див. DIJuF JAmt 2016, 251).

Це також відповідає оцінці Федерального міністерства в справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді (BMFSFJ) з квітня 2022 року (див. циркуляр Конгресу німецьких міст щодо поліцейських довідок про несудимість для побутових помічників і фахівців з України від 08.04.2022):

„Подання розширених довідок про несудимість відповідно до § 72a абз. 1 речення 2 Соціального кодексу SGB VIII для зазначених українських осіб, які бажають працювати у сфері соціального забезпечення дітей та молоді, зазвичай, не має сенсу щодо відповідних попередніх судимостей, оскільки вони перебувають у Німеччині лише короткий час. З цього погляду, подання такої розширеної довідки про несудимість у цих випадках не є відповідним засобом для визначення того, чи має місце виключення з діяльності відповідно до § 72a абз. 1 речення 1 Соціального кодексу SGB VIII. Мета захисту, намічена законодавцем, не може бути досягнута в такий спосіб.

У цьому контексті треба зазначити, що обов'язок надавати розширені довідки про несудимість відповідно до § 72a абз. 1 речення 2 Соціального кодексу SGB VIII є обов'язковим. Це означає, що в обґрунтованих виняткових випадках від цієї вимоги можна відступити. Проте, щоб максимально забезпечити захист дітей, придатність українських кандидатів для роботи у сфері захисту дітей та молоді має перевірятись іншими способами. Найкращим способом зробити це є особиста співбесіда між державною установою та конкретною людиною. На цій співбесіді українського заявника треба якомога точніше поінформувати про вимоги захисту дітей і правові положення в Німеччині й ознайомити з ними. Треба звертати увагу на ознаки проблемної (караної) поведінки щодо дітей та молоді. Спеціальні пропозиції щодо підвищення кваліфікації для проведення співбесіди в цій галузі видаються розумними. Унаслідок цього обговорення між агентством та потенційним чи можливим повсякденним помічником/повсякденною помічницею, вихователем/вихователькою тощо треба добиватися підписання анкети, що містить особисті дані, відповідно до вимог § 72a Соціального кодексу SGB VIII (письмове зобов'язання чи реабілітація)".

---

4. Інформування, особисті дані, самообов'язок та супровід працівників-біженців з України

Дотримуючись цих принципів, Робоча група з захисту дітей та молоді землі Північна Рейн-Вестфалія (AJS NRW) рекомендує переміщеним особам з України, які хочуть працювати у сфері

соціального забезпечення дітей та молоді і можуть бути спрямовані на роботу, прагматично підходити до вимоги надання довідки про несудимість й уточнювати свою придатність за трьома компонентами у сенсі мети захисту § 72a Соціального кодексу SGB VIII і відповідним чином документувати це:

1. Просвітницькі та інформаційні бесіди з питань превентивного захисту дітей, включно з правами дітей і правилами захисту дітей та молоді.

2. Анкета, що містить особисті дані, та заява про самообов'язки.

3. Забезпечення того, щоб діяльність супроводжувалася досвідченими фахівцями або, за потреби, іншими досвідченими працівниками/працівницями чи волонтерами/волонтерками.

Це пов'язано з тим, що особи, які втекли до Німеччини через війну в Україні з 24.02.2022, часто навряд чи зможуть подати довідку про несудимість відповідно до § 30a Закону про Федеральний центральний реєстр (BZRG): багато хто з них (все ще) не зареєстровані та (ще) не мають посвідок на проживання, тому виникає питання, чи можуть вони взагалі претендувати на довідку про несудимість і яке значення це може мати. Навіть якби це було так, довідки про несудимість, які свідчать про записи з Федерального центрального регістру, не мають містити жодних судимостей. Це порушило б мету захисту, яку переслідував законодавець. Аналогічно, неможливо подати заявку на отримання довідки про несудимість ЄС, оскільки Україна не є членом ЄС. Запит інших відповідних документів в української влади також навряд чи можливий у світлі нинішніх обставин. У цьому контексті жорстке дотримання надання довідки про несудимість не є доцільним для захисту дітей та молоді (на думку Федерального міністерства в справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді (BMFSFJ)). Мета статті § 72a Соціального кодексу SGB VIII не полягає в тому, щоб виключити людей, які втекли з України та хочуть працювати в контексті захисту дітей та молоді, з можливої діяльності лише тому, що для них неможливо або навряд чи має сенс надавати довідку про несудимість. Ураховуючи нинішні проблеми, це було б вкрай контрпродуктивно та послужило б поганим сигналом для людей, які втекли сюди з України та які хочуть і можуть зробити свій внесок. **Тому необхідно використовувати анкету, що містить особисті дані, та заяви про самообов'язки.** Для ефективного захисту дітей та молоді, насамперед, важливе ставлення та життя в особистій взаємодії.

Щодо задіяння працівників з України в контексті договірного догляду чи нагляду, наприклад, до дитячих садків, установ денного догляду за дітьми, дитячих і молодіжних закладів або шкіл, установи мають також забезпечити, **щоб їхня діяльність підтримувалась та супроводжувалась вже працюючими там особами та фахівцями, які відповідають вимогам § 72a Соціального кодексу SGB VIII і вже знайомі з місцевими стандартами захисту дітей і застосовують їх у своїй повсякденній роботі**. В ідеалі ці засади мають бути застосовані й у контексті добровільної/волонтерської роботи. Це особливо актуально, коли контакт з дітьми та молодими людьми в контексті волонтерства виходить за рамки одиничного. Це явно не має наміру асоціювати волонтерів з України із негативним відтінком. Швидше, це намір допомогти відповідати важливим місцевим стандартам захисту дітей та молоді від нападів і для захисту прав дітей на їхню ефективність, навіть якщо такі вимоги, як надання розширеної довідки про несудимість, зводяться нанівець через відсутність відповідної інформації.

5. Заява надання особистих даних та заява про самообов'язок як взірець / зразок

Зразок / взірець заяви особисті дані та заяви самообов'язок доступні безкоштовно на нашій вебсторінці для завантаження німецькою/українською/російською/англійською мовами: www.ajs.nrw